

ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

EDUCATIONAL POSSIBILITIES OF SOCIAL NETWORKS IN THE FUTURE PEDAGOGUE TRAINING PROCESS

У статті розглядається явище соціальних мереж і їх значення та можливості використання в освітянському просторі, зокрема серед майбутніх учителів. Прیدілено увагу різним типам соціальних мереж, які класифікуються за тематикою, а саме діловим, спеціалізованим і соціальним. Увага акцентується на доступності соціальних мереж у житті молоді та розширенні зони їх використання у освіті. Проводиться аналіз можливостей використання у освітньому просторі найпопулярніших соціальних мереж серед молоді. Пошук необхідних матеріалів для уроків і різноманітних шкільних заходів досліджується як окремий напрям використання соціальних мереж студентами. З'ясовується, що їх ціннісні можливості залишаються значними, але не сприймаються на належному рівні.

Ключові слова: соціальні мережі, майбутній педагог, мережа Інтернет, професійний розвиток, інформатизація.

В статье рассматривается явление социальных сетей и их значение и возможности использования в образовательном пространстве, в частности среди будущих учителей. Уделено внимание различным типам социальных сетей, которые классифицируются по тематике, а именно деловым, специализированным и социальным. Внимание акцентируется на доступности социальных сетей в жизни молодежи и расширении зоны их использования в образовании. Про-

водится анализ возможностей использования в образовательном пространстве самых популярных среди молодежи социальных сетей. Поиск необходимых материалов для уроков и различных школьных мероприятий исследуется как отдельное направление использования социальных сетей студентами. Выясняется, что их ценностные возможности остаются значительными, но не воспринимаются на должном уровне.

Ключевые слова: социальные сети, будущий педагог, сеть Интернет, профессиональное развитие, информатизация.

The article examines the phenomenon of social networks and their significance and possibilities of use in the educational space, in particular among future teachers. Attention is paid to various types of social networks, which are classified by subject, namely, business, specialized and social. Attention is focused on the availability of social networks in the lives of young people and the expansion of the zone of their use in education. An analysis is made of the possibilities of using the most popular social networks among young people in the educational space. Finding the necessary materials for lessons and various school activities is explored as a separate direction for using social networks by students. It turns out that their value opportunities remain significant, but not perceived at the proper level.

Key words: social networks, future teacher, Internet network, professional development, informatization.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-1.24>

Корсікова К.Г.,

канд. пед. наук,
викладач кафедри педагогіки,
психології та менеджменту освіти
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Глобальна мережа Інтернет відкрила перед людиною безмежні можливості. Такі базові принципи всесвітньої павутини, як зручність, швидкість і простота дають можливість кожному учаснику знайти потрібну інформацію, налагодити контакти зі старими знайомими, завести нових друзів, викласти свої проблемні питання й отримати на них відповіді. У нашій державі на фоні інформатизації суспільства як традиційні та нетрадиційні прояви для отримання нових знань увагу привертають інформаційні зв'язки соціуму. Серед нетрадиційних форм, насамперед, звернемося до соціальних мереж, які зайняли не останнє місце у суспільстві та залишаються інноваційним інструментом для цілеспрямованого використання в освітньому просторі.

Інформатизація освіти як один із напрямів Національної стратегії розвитку освіти на 2012–2021 рр. вимагає від майбутнього освітянина сучасного підходу до процесів, що відбуваються у навчальній аудиторії та за її межами. Такий підхід передбачає не тільки впровадження та використання інформаційних технологій, облаштування комп'ютерних класів, а й включення педагога у

своєрідні віртуальні процеси, які надають широкі можливості: від найпростішого обговорення теми завдання до напрацювання ідей і розробки нових проектів [5, с. 6].

Соціальні мережі дозволяють збагачуватися знаннями та саморозвиватися. Через всепоширеність кожна людина може залучатися до процесу здобуття необхідних знань, спілкуватися з представниками інших країн, що сприятиме розвитку суспільного потенціалу загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема соціальних мереж в освітньому середовищі набуває дедалі більшої актуальності серед науковців нинішньої епохи. Це пов'язано з постійними змінами та нововведеннями в усіх сферах і галузях соціуму. Соціальні мережі виступають відповіддю на всі ті вимоги, що висуває суспільство перед сучасною людиною, дозволяють постійно оновлювати знання.

Варто зазначити, що питаннями соціальних мереж, їх сутнісної ролі в житті людини займається широке коло науковців, зокрема М. Кастельс, В. Буряк, М. Згуровський, М. Соколова, О. Прогнімак, С. Паринов, С. Данилюк, Ю. Вернік, В. Попик

та ін. Серед авторів, що досліджують питання значення віртуального простору у роботі майбутніх педагогів, відзначимо М. Шварцмана, Є. Бондаренка, О. Власенка, В. Черненко, Є. Ісаєва.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Науковці зазвичай акцентують увагу на загальних властивостях соціальних мереж і досліджують окремі соціальні мережі, не виокремлюючи можливості їх використання для педагогів, науковців, учнів, студентів та осіб, спрямованих на саморозвиток.

Мета статті – дослідження поняття «соціальні мережі» та їх знання у професійній підготовці майбутніх педагогів, аналіз найпоширеніших соціальних мереж, якими користуються сучасні студенти, та їх можливостей для освітнього процесу майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Поняття «соціальні мережі» у науковий обіг введено в 1954 р. англійським соціологом Дж. Барнсом. Під сутністю цього поняття автор розумів складне переплетення відносин. У 1959 р. це поняття потрапило під розгляд угорських математиків, котрі розвинули теорію соціальних мереж і першими запропонували поняття коефіцієнта кластеризації, тобто ступеня близькості між неоднорідними групами (коли людина розширює мережу своїх зв'язків за рахунок осіб, яких вона не знає особисто, але яких знають її знайомі) [2, с. 3].

У науковому обігу терміном «соціальні мережі» позначають будь-яку соціальну структуру і різноманітність соціальних взаємин, а в сучасному дискурсі – насамперед, онлайн-мережі, що створюються у віртуальному просторі та забезпечують дистанційне спілкування і встановлення взаємозв'язків між учасниками т. зв. мережевої структури [6, с. 4].

На наш погляд, під поняттям соціальної мережі слід розуміти соціальну структуру, утворену індивідами або організаціями. Вона відображає різноманітні зв'язки між ними через соціальні взаємовідносини, метою яких є передача різної затребуваної інформації за допомогою сучасних інформаційних технологій у віртуальному просторі, що набуває дедалі більшої актуальності в інформаційному суспільстві.

Опрацьовані наукові джерела щодо можливостей соціальних мереж для майбутніх педагогів дали змогу виявити низку переваг їх використання в освітньому середовищі. Насамперед слід зазначити, що учасників мережі можна умовно поділити на дві групи:

- тих суб'єктів, які навчають – викладачів, учителів і науковців;
- тих, котрі навчаються – студентів, учнів і слухачів.

Однак за межами правових норм залишається неформальна освіта, а тому в цьому контек-

сті варто наголосити на дорослому населенні як ще одній складовій частині соціуму, чії зусилля спрямовані на саморозвиток, тобто самоосвіту. У зв'язку з такими умовиводами розкриємо сутнісну роль віртуального простору, зокрема соціальних мереж у житті та роботі освітян, науковців, учнів, студентів, слухачів та осіб, які прагнуть до неперервного розвитку. Отже, зупинимось на тих мережах, що користуються широкою популярністю та посідають чільне місце у сфері освіти та самоосвіти.

Сьогодні соціальні мережі надзвичайно популярні як в Україні, так і в світі завдяки інтеграції передових технологій, які дають змогу спілкуватися з особою, навіть не знаючи її мови. Відповідно до дослідження, проведеного компанією «eMarketer», до кінця 2019 р. кількість Інтернет-користувачів усіх світових мереж сягне 2,5 млрд осіб [8, с. 2]. Виходячи з цього, можна сміливо стверджувати, що соціальні мережі впливають на життя людини загалом, а відтак і на її професійний розвиток.

Нині є багато соціальних Інтернет-мереж, які відіграють значну роль у житті суспільства. Враховуючи, що всі соціальні мережі відповідають вимогам мультизадачності, їх класифікують за трьома тематиками [3, с. 145–146]:

1. Ділові, спрямовані на професійний розвиток і побудову кар'єри.
2. Спеціалізовані, у яких збирається аудиторія за інтересами (розважальні, музичні та соціальні мережі автолюбителів тощо).
3. Соціальні мережі для приватного спілкування, спрямовані на підтримку та налагодження контактів і пошук нових знайомих.

Зазначимо, що використання соціальних мереж у професійній діяльності стало дуже поширеним явищем. У соціальних мережах створюються соціальні спільноти, групи, блоги педагогічних працівників. Педагогічні мережеві спільноти дають можливість самостійно створювати цифрові навчальні об'єкти, обговорювати педагогічну діяльність з іншими учасниками мережного товариства, ділитися колекціями файлів, спільно використовувати цифрові об'єкти та програмні агенти, довіряти свої записи цифровій пам'яті, отримуючи доступ до неї з будь-якого місця перебування. Фактично зникають усі географічні кордони співробітництва зі студентами, педагогами, науковцями, утворюється величезна віртуальна педагогічна спільнота. Дії, які виконуються користувачами віртуального інформаційного товариства, є доволі простими: зробити вибір, висловити свою думку, ввести невелику кількість інформації, розмістити в мережі документ, фотографію або відеофайл, зберегти посилання на знайдений документ тощо [7, с. 5].

Сучасна молодь більшу частину свого часу проводить у соціальних мережах, тому вони

мають стати не лише простором для спілкування і розваг, а й місцем навчання. Зробивши аналіз найпоширеніших соціальних мереж, спробуємо виділити освітянську роль кожної з них для майбутніх педагогів.

Цінність для навчання та розвитку більшою мірою спостерігається в американській соціальній мережі Facebook, яка дозволяє викладачам університетів створювати навчальні курси для студентів. За результатами опитування англійської експерта у сфері електронного навчання Дж. Харт, проведеного у 2007 р., соціальна мережа Facebook увійшла до першої двадцятки рейтингу найбільш популярних інструментів навчання та розвитку [1, с. 2]. Крім того, підписуючись на сторінки освітніх проектів своїх вишів, майбутні педагоги мають можливість стежити за актуальними новинами, отримувати нову інформацію та знання. Так, наприклад, студія онлайн-освіти «EdEra» на своїй сторінці у Facebook повідомила, що запускає новий онлайн-курс «Автостопом по біології» для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з активним посиланням для реєстрації.

Twitter – це один різновид соціальної мережі, який містить інструмент мікроблогінгу, заснований на технології Web 2.0. Із 2007–2008 рр. факультети університетів США стали проводити експерименти, пов'язані з можливістю використання мікроблогінгу Twitter у навчальних аудиторіях як засобу для інтерактивного навчання іноземних мов, управління проектами, інформаційних систем.

Щоб просте спілкування у Twitter було спрямоване на навчання, від повідомлення-питання, яке розмістив студент у Twitter, до отримання ним кінцевої відповіді участь викладача повинна бути неперервною, а саме: до появи повідомлення-питання викладач має сформулювати задачу перед студентом; для формування множини повідомлень-відповідей викладач може сам брати участь, повинен залучити одногрупників до обговорення питання і допомогти знайти групи релевантних користувачів, наприклад, практикуючих фахівців; на етапі аналізу отриманих відповідей та усунення суперечностей викладач повинен спрямовувати студента на прийняття правильного рішення.

Не залишимо поза увагою і таку соціальну мережу, як Instagram, котра дозволяє переглядати відео та читати дописи людей з усього світу. Особливістю цієї соціальної мережі є віртуальне спілкування між викладачем і студентом, де останній може в режимі онлайн ставити запитання й отримувати відповіді. Викладач також може надсилати індивідуальні завдання і за необхідності надавати консультації. Цього року учні шкіл мають змогу готуватися до зовнішнього незалежного оцінювання за допомогою Instagram.

Проаналізовані соціальні мережі свідчать про актуальність їх впровадження в освітній процес

майбутніх учителів. Соціальні мережі відкривають значні можливості для педагогів, сприяють спілкуванню зі студентами і вчителями з усього світу, обміну інформацією, передачі й отриманню знань, дозволяють стежити за останніми новинами в освітянському середовищі, забезпечують мобільність сучасного студента.

Проникнення у безмежні простори віртуальності сприяло виявленню і тих соціальних мереж, які актуальні серед вчителів і студентів – майбутніх педагогів.

Професійна діяльність майбутнього вчителя втілюється під час проходження педагогічної практики, де студент спрямовує на учнів свої знання, стимулює розвиток інтересу до предмета, розвиток мислення, творчості тощо. Ще одним напрямом професійної діяльності майбутнього педагога у соціальних мережах є пошук необхідних матеріалів для проведення уроків, виховних заходів, свят. Із цією роллю відмінно справляється перша в Україні найбільш затребувана соціальна мережа «Острів знань». Тут можна знайти велику кількість ідей, методичних розробок, ресурсів, ознайомитися з досвідом роботи, отримати професійну експертну оцінку для власних публікацій чи розробок. Таким чином, робота в соціальній мережі дозволяє майбутнім вчителям професійно зростати, відкриває можливості спілкування у професійних співтовариствах, приносить нові ідеї та натхнення для нових пошуків та експериментів.

Як зауважив В. Міленін, технологічно «Острів знань» є унікальним поєднанням надсучасних інформаційно-комунікаційних і традиційних освітніх, виховних і розважальних технологій, ефективною структурою, що дозволяє оптимізувати та структурувати внутрішні галузеві процеси та сприяти створенню горизонтальних зв'язків у вертикалі освіти [4, с. 308–315].

Заслуговує на увагу соціальна мережа «Партнерство в навчанні», яку запустила «Майкрософт Україна». Вона може повноцінно вважатися інструментом для майбутніх педагогів, тому що відкриває доступ до освітніх програм шкіл, у т. ч. до планів уроків і практичних занять, дає можливість освітянам обмінюватися ідеями, новинами, а також власним досвідом застосування ІКТ для навчання.

Також цікавою є соціальна мережа «ВікіОсвіта», що становить мережеве об'єднання учасників навчально-виховного процесу і дає можливість: спільного створення зібрання сучасних, безкоштовних, вільно розповсюджуваних освітніх ресурсів; опанування нових інформаційних технологій; опанування нових організаційних форм навчальної діяльності.

Висновки. Facebook, Twitter, Instagram, «Острів знань», «Партнерство у навчанні» та «ВікіОсвіта» є основними соціальними мережами, де майбутні вчителі можуть обмінюватися інформацією,

ідеями, переглядати відеоуроки чи бути учасниками відеоконференцій у віртуальному просторі; стежити за новинами в освітньому середовищі та дізнаватися цікавинки шкільного життя.

Цінність соціальних мереж для майбутніх педагогів ще недостатньо визнана: багато методистів скептично ставляться до можливості використання такого об'єкта інформаційних технологій як педагогічного засобу навчання, оскільки традиційно соціальні мережі розглядаються як середовище для проведення вільного часу, розваг. Проте в педагогічній діяльності можливості соціальних мереж можна використовувати для вирішення різноманітних завдань: у соціальних мережах можна ефективно організувати колективну роботу розділеної навчальної групи, довгострокову проектну діяльність, міжнародні обміни, у т. ч. науково-освітні, безперервну освіту та самоосвіту, мережеву роботу людей, котрі перебувають у різних країнах і на різних континентах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бондаренко Е. Социальные сети как инструмент развития: виды и возможности. URL: <http://www.trainings.ru/library/articles/?id=1006> (дата звернення: 11.05.2019).
2. Власенко О.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для контролю рівня навчальних досягнень. URL: http://www.tryus.npu.edu.ua/type/conference/images/stories/files/tezy/Tom_2/section_g.pdf (дата звернення: 11.05.2019).
3. Галіч Т.О. Соціальні Інтернет-мережі та віртуалізація суспільного життя. *Соціологія майбутнього*. 2010. № 1. С. 145–152.
4. Міленін В. «Острів знань» як соціально-освітній простір для учнів, педагогів та батьків. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nivoo/2011_5/46.pdf (дата звернення: 10.05.2019).
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> (дата звернення: 08.05.2019).
6. Семенов Н. Все о соцсетях – I. Влияние социальных сетей на человека, проблемы социальных сетей. URL: <http://www.seonews.ru/columns/vse-o-sotsialnyih-setyah-i-vliyanie-na-cheloveka-problema-sotsialnyih-setey> (дата звернення: 08.05.2019).
7. Тверезовська Н.Т. Роль і місце соціальних мереж у формуванні освітньо-інформаційного середовища аграрних університетів. URL: http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/mygovich/2012-mygovich-rmsm.pdf (дата звернення: 10.05.2019).
8. Where in the world are the hottest social networking countries? URL: <http://www.emarketer.com/Article.aspx?R=1008870> (дата звернення: 11.05.2019).